

Klima třídy v programu Zdravá škola

Classroom climate in Health Promoting Schools

PhDr. Jana Kašpárková, Ph.D.

Pracoviště autora: Univerzita Palackého v Olomouci, Katedra pedagogiky s celoškolskou působností Pedagogické fakulty, Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc

Klíčová slova česky: klima třídy, dotazník MCI, oblasti klimatu třídy, Zdravá škola

Klíčová slova anglicky: classroom climate, MCI questionnaire, areas of classroom climate, Health Promoting Schools

Abstract česky: Příspěvek se zabývá výzkumem klimatu třídy na základních školách s programem Zdravá škola a na základní škole bez tohoto programu.

Abstract anglicky: This article deals with research of classroom climate at primary schools with and without the program Health Promoting Schools.

1 Klima třídy

Klima třídy chápeme z našeho pohledu jako jednu z variant celkového klimatu školy¹ (k dalším variantám řadíme např. školní klima, organizační klima, klima učitelského sboru, vyučovací klima a další).

Klima třídy je definováno jako sociálněpsychologická proměnná, představující dlouhodobější sociálně emocionální naladění, zobecněné postoje a vztahy, emocionální odpovědi žáků dané třídy na události ve třídě (včetně pedagogického působení učitelů) (Průcha, Walterová, Mareš, 1998, s. 107). Hlavními aktéry jsou žáci a učitelé a vztahy mezi nimi. Předmětem zkoumání v rámci klimatu třídy jsou všechny jevy nejen ve vyučovacím procesu, ale i o přestávkách, na výletech, na sportovních kurzech, při návštěvách kulturních institucí apod. Pro úplnost uvádíme, že třída bývá definována jako organizační jednotka uvnitř školy, která se skládá z více žáků. Příkladem třídy může být v tomto pojetí i zájmový kroužek či kurz pořádaný školou (Meister, 1978, s. 551). Třída je také společný pracovní prostor žáků a čím intenzivnější je organizační klima, tím jsou žáci spokojenější a motivovanější k další práci (Reisch aj., 2002, s. 10).

Klima třídy je také specifický výraz, který popisuje přijaté a pevně stanovené znaky prostředí ve třídě. Znaky autor rozlišuje intelektuální, afektivně sociální, motivační a hodnotové (Meister, 1978, s. 554-556).

---

¹ Klima školy nezaměňujeme s pojmem školní klima, jedná se o dva odlišné termíny. Klima školy je nadřazenější nad pojem školní klima, školní klima je tedy jeho součástí (Kašpárková, 2005).

Na klima třídy mají největší vliv čtyři aspekty: skupinová dynamika, rozvoj skupiny, rozvoj jedinců ve skupině a učitelův styl vedení (Reisch aj., 2002, s. 16). Reisch a kolektiv (2002) se ve své publikaci zabývají i praktickými příklady a aktivitami, jak rozvíjet klima ve třídě. Podobná je kniha od Christiana (2003), která učitelům nabízí praktické metody a pracovní listy pro postupné zlepšování kvality klimatu ve třídě.

Klima ve třídě můžeme charakterizovat jako soubor generalizovaných postojů, afektivních odpovědí a vnímání ve vztahu k procesům ve třídě mezi žáky (Linková, 2002, s. 44). Podle Klusáka (1993, s. 66) jsou si učitelé vědomi svého vlivu na povahu klimatu ve třídě, považují za svou pedagogickou povinnost usilovat o klima vzájemné důvěry, vstřícnosti a férovosti. Toto klima je podstatnou složkou jejich strategie výuky s propracovanou představou normativních souvislostí a praktických taktik a technik jeho navozování.

Podle Kosové (1998/1999) závisí dobré klima ve třídě na těchto základních faktorech:

- a) kladné emocionální bezpečí třídy, dítě ho prožívá jako pozitivně orientované a jako podporující dobré mezilidské vztahy ve třídě,
- b) vyučování je efektivní, každé dítě má z výuky nějaký zisk a žádný žák není diskriminován kvůli svým individuálním zvláštnostem,
- c) ve třídě je disciplína jako nutný prostředek pro učební činnost a učitel dokáže řešit rušivé chování žáků,
- d) práce žáků je organizovaná a plánovaná, každé dítě se může rozvíjet a formovat
a podle zavedených pravidel řídit svoji vlastní práci.

Klima třídy, které učitel navodí, může mít podle Kyriacoua (1996) zásadní vliv na motivaci žáků a jejich postoj k učení. Proto jsou učitelovy dovednosti uplatňované při vytváření kladného klimatu třídy velmi důležité. Za optimální se považuje takové klima třídy, které je možno charakterizovat jako cílevědomé, orientované na úkoly, uvolněné, vřelé, podporující žáky a se smyslem pro pořádek. Takové klima napomáhá procesu učení v podstatě tím, že vytvoří a udržuje kladné postoje žáků k výuce a také k jejich vnitřní motivaci.

Podle Zeliny (1996) patří k taktikám změny klimatu k lepšímu ve třídě z hlediska chování žáků a učitelů empatie, srdečnost, autentičnost, konkrétnost, iniciativa, bezprostřednost, otevřenost, akceptace citu, konfrontace, sebepoznání apod.

2 Zdravá škola

2.1 Zdraví a zdravý životní styl

Zdraví nelze chápat pouze jako nepřítomnost nemoci, nevolnosti, poranění nebo poškození. Světová zdravotnická organizace (WHO) vychází z širšího pojetí, kde zdraví není pojímáno jako něco odděleného od člověka. Je to celkově dobrý subjektivní životní pocit, stav pohody, který člověk prožívá v rovině tělesné, duševní

i sociální. Péče o zdraví je tedy nezbytnou součástí vytváření bezpečného klimatu třídy. Zde je třeba chápat zdraví celostně, neoddělovat zdraví duševní, tělesné a sociální. Čím zdravější jsou všechny vnější složky přírodního a sociálního prostředí, tím účinněji je podporována složka vnitřní, to znamená tělesné a psychické funkce člověka. Zdraví jako celkový pocit tělesné, duševní a sociální pohody člověka, navozující vnímání zdraví, blaha a spokojenosti, může mít zásadní pozitivní vliv na ty oblasti, kde již vznikla nepohoda, nerovnováha nebo dokonce onemocnění. Pozitivní myšlení a vztah k životu, stejně jako důvěra, optimismus, dobré vztahy a dobrá mysl může pomoci uzdravovat tam, kde již došlo k nějakému poškození.

Psychická pohoda a fyzická složka se tedy vzájemně ovlivňují a pro zdravý životní styl je nutné sledovat i dimenzi sociální, což znamená starost o dobré mezilidské vztahy, místo ve společnosti a uznání ostatními, které vedou k pocitu spokojenosti a pohody. Výchova ke zdravému životnímu stylu tedy zkvalitňuje klima třídy, vychovává a orientuje žáky v této problematice.

2.2 Program Zdravá škola

Zdravá škola je mezinárodní program, který se realizuje v součinnosti tří evropských složek – Světové zdravotnické organizace, Rady Evropy a Evropské unie s českým Státním zdravotním ústavem v Praze. Česká republika byla mezi prvními sedmi zeměmi, které byly přijaty k účasti na projektu v roce 1992. Označení Zdravá škola, který se v našich zemích nejčastěji užívá, je poněkud nepřesným a zjednodušeným překladem, který v anglickém originálu (health promoting school) znamená spíše školu podporující zdraví. Podstatou projektu Zdravá škola je vytvoření zdravého prostředí v našich školách a výchova dětí ke zdravým životním návykům a chování. Usiluje o vnitřní transformaci školy vycházející ze dvou principů – respektu k základním potřebám každého jednotlivce ve škole v kontextu širší komunity a otevřené komunikace a partnerství, které jsou pro bezpečné klima zásadní.

Škola se má snažit udělat něco pro zdraví i přesto, že nepracuje vždy právě v ideálním prostředí a podmínkách. Jedná se o změny v několika široce pojatých oblastech:

- Rozvoj schopnosti žáků i učitelů orientovat se v hlavních oblastech zdravého životního stylu a rozvíjení možnosti samostatné a poučené volby v péči o vlastní zdraví.
- Orientace na zdravý životní styl celé komunity, školy, obce (úprava školního režimu, organizace a způsobu vyučování).
- Kultivace vztahů uvnitř školy (rozvíjení sociálních dovedností žáků i učitelů s cílem dosáhnout zlepšení atmosféry školního života).
- Budování neformálních vztahů k rodičům a obci (zvyšování prestiže školy, zlepšování informovanosti rodičů, vedoucí k větší důvěře ke škole a k větší snaze spolupracovat).

Zásady, kterými se Zdravá škola či Škola podporující zdraví (dále jen ŠPZ) řídí, jsou rozděleny do tří oblastí, které jsou v tomto programu nazvány pilíři. Je možné si je

představit jako tři pilíře, které podírají celkovou koncepci školy. Koncepce školy se tedy opírá o **pohodu prostředí** (1. pilíř), **zdravé učení** (2. pilíř) a **otevřené partnerství** (3. pilíř).

1. pilíř: Pohoda prostředí

1. zásada: Pohoda věcného prostředí

ŠPZ se stará o všestrannou a vyváženou nabídku podmínek příznivých pro pohodu věcného prostředí tím, že se na jejich tvorbě a péči o ně podílejí všechny skupiny.

2. zásada: Pohoda sociálního prostředí

Ve ŠPZ lidé usilují o to, aby jejich chování vyjadřovalo humanistické postoje jednoho k druhému: úctu, důvěru a snášenlivost; uznání, účast a empatii; otevřenost v komunikaci a vůli ke spolupráci a pomoci druhému.

3. zásada: Pohoda organizačního prostředí

ŠPZ uvádí organizaci činnosti ve škole do souladu s požadavky životosprávy žáků a učitelů, zvláště s ohledem na rytmicitu biologických funkcí (režim dne), výživu a pohybovou aktivitu.

2. pilíř: Zdravé učení

4. zásada: Smysluplnost

ŠPZ je propojená se skutečným životem. Dbá o praktickou využitelnost toho, co se děti ve škole učí, a o osvojování dovedností. Navazuje na to, co již děti znají, a na to, co je zajímavé. Přechází od tradiční výuky podle předmětů k výuce podle tematických celků. Přechází od výkladu učitele, jako hlavní metody výuky, k hlavním metodám umožňujícím přímou zkušenost, komunikaci a spolupráci.

5. zásada: Možnost výběru, přiměřenost

V obsahu i metodách výuky poskytuje ŠPZ takovou nabídku, která umožňuje zvládnout jak základní, tak rozšiřující učivo způsobem odpovídajícím typu inteligence a osobnosti každého žáka. Dbá o věkovou přiměřenost učiva, proporcionalitu rozumové a citové výchovy a o přiměřenost učiva vzhledem k individuálním možnostem žáků.

6. zásada: Spoluúčast a spolupráce ve výchově

ŠPZ používá takové škály forem a metod výuky, které předpokládají spolupráci a spoluúčast dětí a využívají spolupráce s dalšími sociálními a odbornými partnery. Možnost nabývat zkušenosti a dovednosti v oblasti, která je základem demokracie, je proto zabudována přímo do kurikula.

7. zásada: Motivující hodnocení

ŠPZ volí takové formy hodnocení, které zajišťují dostatek zpětné vazby a uznání všem dětem. Snaží se vytvářet nesoutěživé prostředí, vyhýbá se manipulativnímu přístupu k dítěti, který posiluje jeho závislost na vnější autoritě, a rozvíjí jeho sebedůvěru, samostatnost, iniciativu a zodpovědnost. (Havlíková, Vildová, 1999, s. 28)

3. pilíř: Otevřené partnerství

8. zásada: Škola jako demokratické společenství

9. zásada: Škola jako kulturní a vzdělávací středisko obce

Pro vytváření pozitivního klimatu třídy je program Zdravá škola velmi přínosný, protože nezanedbává individuality žáků, ani jejich fyziologické potřeby. Učitelé škol zapojených do programu by měli brát zřetel na to, jak děti školu prožívají, jak se cítí, nemají-li strach, úzkost nebo nejistotu a obavy. Odpovědí na následující kritiku současné školy (a na mnohé další na toto téma) by mohla být právě volba programu Zdravá škola.

Mezi hlavní prohřešky, které jsou naší škole vytýkány patří to, že žák je obvykle ten poslední, na koho se bere ohled. Žák musí většinou dostát požadavkům školy, z čehož mohou vzniknout problémy hned při nástupu dítěte v hodnocení školní zralosti. Žák je ve škole přetěžován nepřiměřenými nároky na paměť, přičemž ostatní funkce spojené s fyzickým, emocionálním a sociálním vývojem jsou zanedbávány. Škola žáky stresuje zaměřením školní práce na výkon. Neučí spolupráci, ale rivalitě, často vytváří konkurenční prostředí. Vede děti i rodiče k přeceňování známek a tím je způsobeno, že se děti učí pro jedničky, nikoli pro uspokojení své potřeby poznávat. Pěstuje se tak nezáměr a antipatie vůči učební látce. Po dobu školní docházky se tak dítěti sděluje, že jeho hodnota tkví v množství zapamatovaných jednotlivostí. To může později být zdrojem problémů i pro ty žáky, kteří se jako výborní žáci dostali na vysokou školu. Jsou to většinou jedničkáři, kteří se ale neumějí učit. Žákovo počáteční nadšení pro školní práci je velmi rychle utlumené striktními požadavky na způsob činnosti, chování i myšlení. Málo se podporuje tvořivost, samostatnost, odpovědnost a svobodný projev.

Škola nedává dost dobrý příklad vztahů mezi lidmi, neboť většinou nedokáže získat důvěru rodičů a jejich snahu spolupracovat a málokde dbá na dobré pracovní podmínky pro své učitele. (Střelec aj., 1998, s. 133)

Závěrem je třeba si uvědomit, že program Zdravá škola ukazuje nové přístupy k práci školy, které podporují zdravější klima školy a tím samozřejmě ovlivňují i bezpečné klima třídy. Je jedním z projektů, který po roce 1989 zavádí změny ve školách, které se týkají především nového pojetí žáka, pojetí práce učitele a příznivě ovlivňuje jejich vzájemný vztah. Přináší nové chápání vyučování a vzdělávání, kázně, komunikace ve škole, klasifikace a hodnocení žáka.

3 Výzkum klimatu třídy v programu Zdravá škola

3.1 Výzkumný vzorek

Celkem se výzkumu zúčastnilo 416 respondentů, z toho:

- 12 tříd základních škol s program Zdravá škola (PZŠ)
  - ZŠ Bartušková, ZŠ Na Kopcích,
- 9 tříd základní školy bez programu Zdravá škola
  - ZŠ Horka – Domky.

Tabulka 1. Počty žáků v jednotlivých třídách

	3.A	3.B	3.C	4.A	4.B	4.C	5.A	5.B	5.C
ZŠ Bartuškova	16	21		26	24		25	13	
ZŠ Na Kopcích	17	21		18	17		16	16	
ZŠ Horka - Domky	18	22	16	20	23	19	24	20	24

3.2 Dotazník MCI

Výroky dotazníku MCI reprezentují 5 charakteristik (proměnných, faktorů), které se pro měření klimatu v určité třídě kvantitativně vyhodnocují. Jsou to:

Spokojenost ve třídě – položky č. 1, 6, 11, 16, 21.

Třenice ve třídě – položky č. 2, 7, 12, 17, 22.

Soutěživost ve třídě – položky č. 3, 8, 13, 18, 23.

Obtížnost učení – položky č. 4, 9, 14, 19, 24.

Soudržnost třídy – položky č. 5, 10, 15, 20, 25.

Ve většině případů, souhlasí-li žák s položkou (zakroužkoval *Ano*), hodnotí se jeho postoj 3 body. Nesouhlas s položkou (zakroužkoval *Ne*) znamená 1 bod. Pokud se žák k položce vůbec nevyjadřuje nebo když zakroužkuje obě možnosti (*Ano* i *Ne*), ale rovněž když obě možnosti (*Ano* i *Ne*) přeškrtně, hodnotí se odpověď 2 body. U položek číslo 6, 9, 10, 16, 24, které jsou označené písmenem R, je hodnocení obrácené. Zakroužkované *Ano* zde má hodnotu 1 bodu, zakroužkované *Ne* 3 body. Za vynechané nebo špatně vyplněné položky jsou 2 body.

Při zjišťování spokojenosti, třenic, soutěživosti, obtížnosti učení a soudržnosti se postupuje tak, že se vypočítá hodnota každé této kvality u jednotlivého žáka, to znamená, že se sečtou počty bodů položek, které tyto kvality sytí. Například u obtížnosti učení se sečtou body, které byly připsány při vyhodnocování položek číslo 4, 9, 14, 19, 24 (u odpovědi číslo 24 pozor na obrácené skórování). Hodnota každé z pěti uvedených kvalit, např. spokojenosti, třenice, se pohybuje od 5 bodů (minimum) do 15 bodů (maximum). Pokud žák nesplete vyplňování a vyjádří se skutečně ke všem položkám, vychází zpravidla u každé kvality liché číslo.

Z údajů za celou třídu se zpracovává aritmetický průměr pro každou kvalitu. Například u soutěživosti třídy se sečtou hodnoty, které jednotliví žáci uvedli. Součet se vydělí počtem žáků, kteří vyplňovali dotazník.

Pozitivně se posuzují vysoké hodnoty u kvalit spokojenosti a soudržnosti (čím vyšší hodnoty, tím lépe). Za nepříznivé se považují vysoké hodnoty u kvalit třenice, soutěživosti, obtížnosti učení (čím vyšší hodnoty, tím hůře). To platí jak u jednotlivých žáků, tak pro celou třídu. Pozitivní třídní klima signalizuje velká spokojenost a soudržnost a nízké hodnoty u třenic, soutěživosti a obtížnosti učení.

Tabulka 2. Orientační normy dotazníku MCI

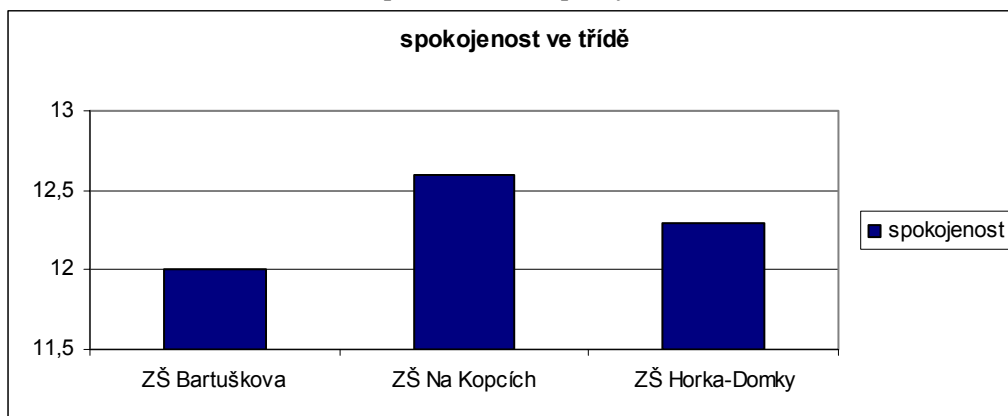
Charakteristika klimatu	Pásmo běžných hodnot
spokojenost	10,0 – 14,4
soudržnost	6,4 – 12,9
třenice	6,9 – 13,1
soutěživost	9,7 – 14,8
obtížnost učení	6,2 – 11,1

3.3 Výsledky výzkumu

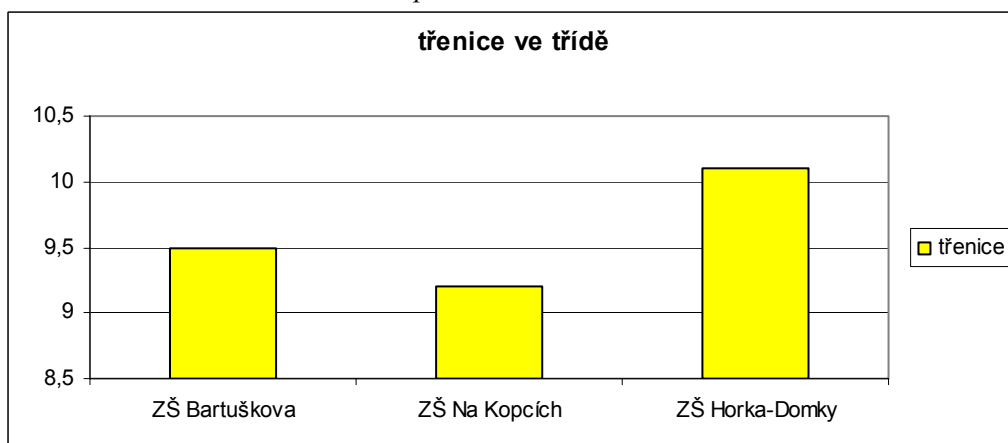
Tabulka 3. Komparace škol

	ZŠ Bartušková	ZŠ Na Kopcích	ZŠ Horka-Domky
spokojenost	12	12,6	12,3
třenice	9,5	9,2	10,1
soutěživost	11,2	11,1	11,6
obtížnost	7,6	7,5	7,9
soudržnost	9	10,8	9

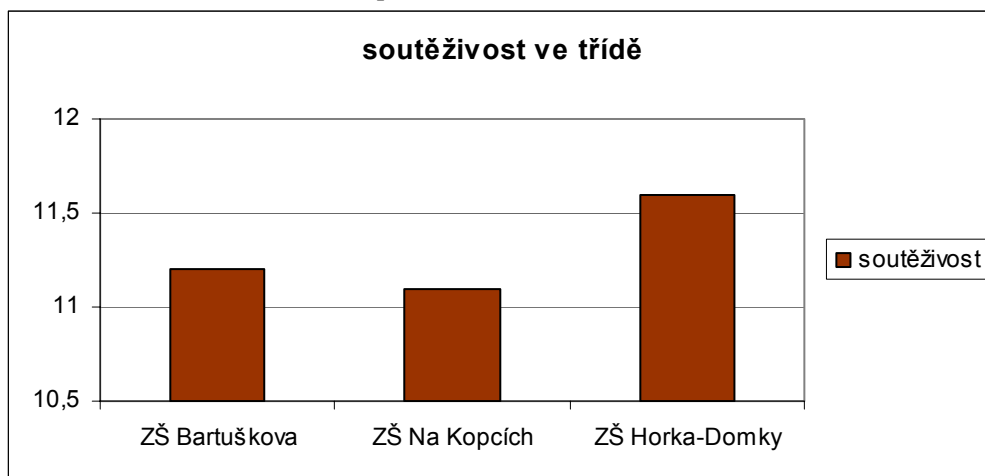
Obr. 1. Komparace škol – spokojenost ve třídě

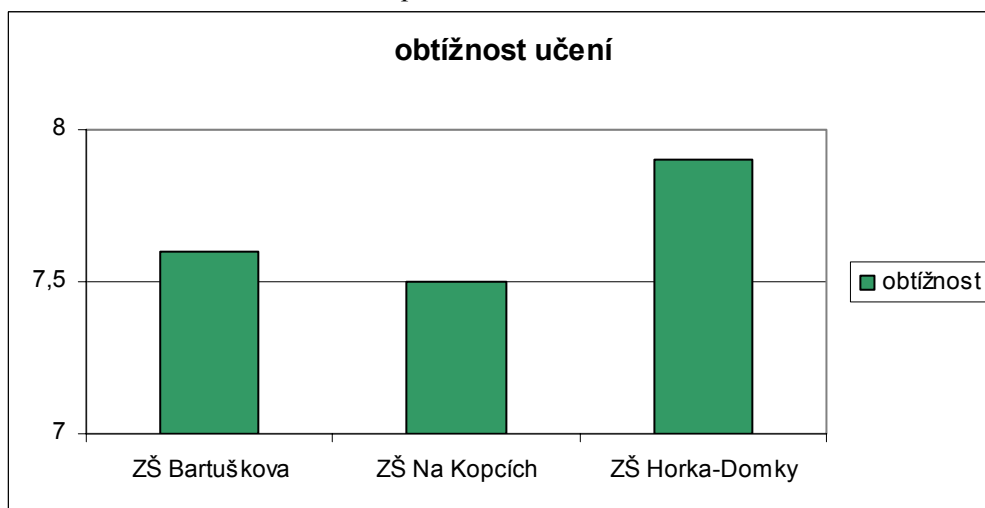
Obr. 2. Komparace škol – třenice ve třídě

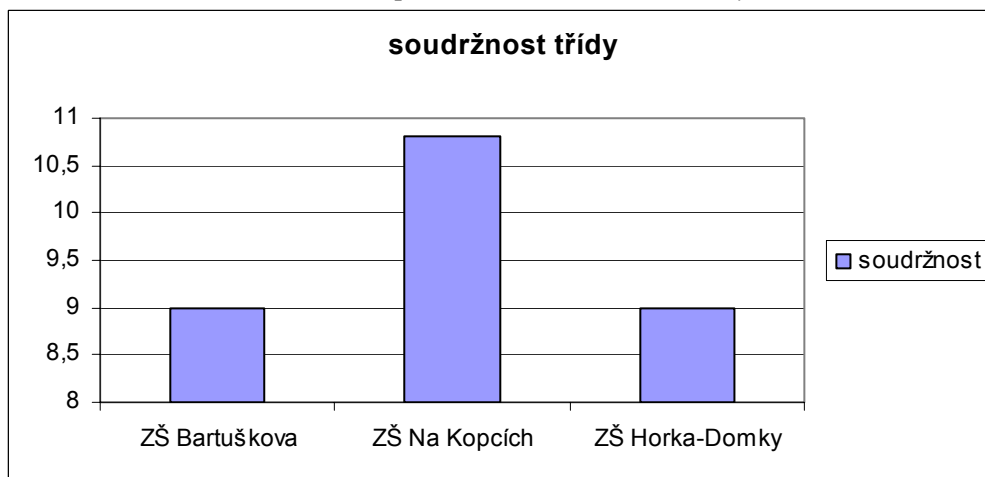
Obr. 3. Komparace škol – soutěživost ve třídě

Obr. 4. Komparace škol – obtížnost učení

Obr. 5. Komparace škol – soudržnost třídy

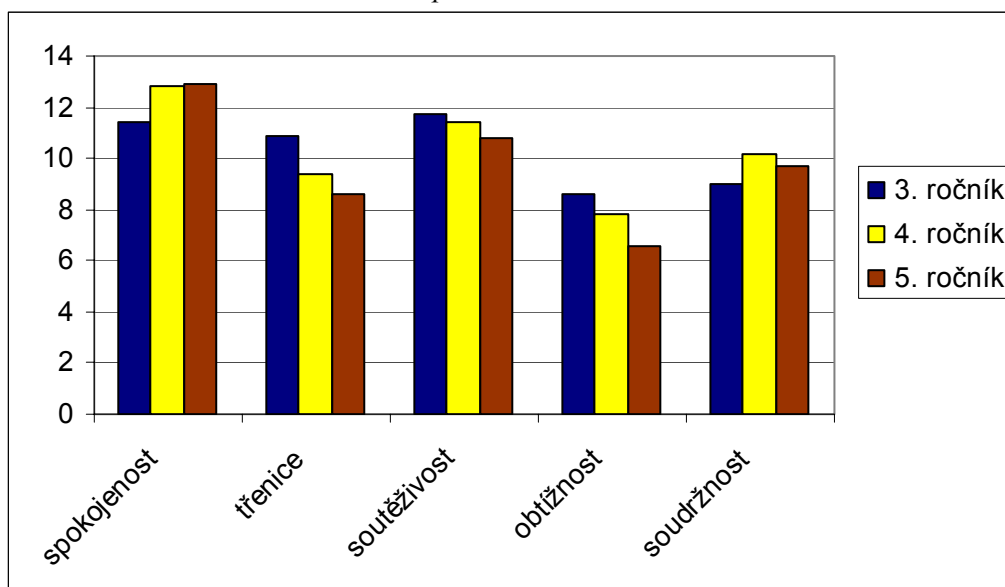

Tabulka 4. Komparace ročníků všech škol

	3. ročník	4. ročník	5. ročník
spokojenost	11,4	12,8	12,9
třenice	10,9	9,4	8,6
soutěživost	11,7	11,4	10,8
obtížnost	8,6	7,8	6,6
soudržnost	9	10,2	9,7

Obr. 6. Komparace ročníků všech škol

3.4 Závěry výzkumu

Analýza jednotlivých položek dotazníku v oblasti **spokojenost ve třídě:**

Školy s programem Zdravá škola

- 70 % respondentů uvádí, že v jejich třídě baví děti práce ve škole,
- 46 % respondentů uvádí, že některé děti nejsou ve své třídě šťastné,
- 91 % respondentů uvádí, že děti mají svou třídu rády,
- 37 % respondentů uvádí, že některým dětem se v jejich třídě nelíbí,
- 90 % respondentů uvádí, že v jejich třídě je legrace.

Škola bez programu Zdravá škola

- 74 % respondentů uvádí, že v jejich třídě baví děti práce ve škole,
- 49 % respondentů uvádí, že některé děti nejsou ve své třídě šťastné,
- 90 % respondentů uvádí, že děti mají svou třídu rády,
- 38 % respondentů uvádí, že některým dětem se v jejich třídě nelíbí,
- 90 % respondentů uvádí, že v jejich třídě je legrace.

Neexistují rozdíly ve spokojenosti žáků ve třídách škol s programem Zdravá škola a ve třídách školy bez programu Zdravá škola.

Analýza jednotlivých položek dotazníku v oblasti **třenice ve třídě**:

Školy s programem Zdravá škola

- 19 % respondentů uvádí, že v jejich třídě se děti mezi sebou pořád perou,
- 51 % respondentů uvádí, že některé děti v jejich třídě jsou lakomé,
- 49 % respondentů uvádí, že mnoho dětí z jejich třídě dělá žákům naschvály,
- 55 % respondentů uvádí, že určité děti z jejich třídy vždycky chtějí, aby bylo po jejich, aby se jim ostatní děti přizpůsobily,
- 45 % respondentů uvádí, že děti z jejich třídy se mezi sebou hodně hádají.

Škola bez programu Zdravá škola

- 42 % respondentů uvádí, že v jejich třídě se děti mezi sebou pořád perou,
- 55 % respondentů uvádí, že některé děti v jejich třídě jsou lakomé,
- 47 % respondentů uvádí, že mnoho dětí z jejich třídě dělá žákům naschvály,
- 62 % respondentů uvádí, že určité děti z jejich třídy vždycky chtějí, aby bylo po jejich, aby se jim ostatní děti přizpůsobily,
- 47 % respondentů uvádí, že děti z jejich třídy se mezi sebou hodně hádají.

Rozdíly se objevily u položky č. 2, nicméně celkově v oblasti třenic tento rozdíl není nikterak významný.

Neexistují rozdíly ve výskytu třenic žáků ve třídách škol s programem Zdravá škola a ve třídách školy bez programu Zdravá škola.

Analýza jednotlivých položek dotazníku v oblasti **soutěživost ve třídě**:

Školy s programem Zdravá škola

- 39 % respondentů uvádí, že v jejich třídě děti mezi sebou často soutěží, aby se dozvěděly, kdo je lepší,
- 63 % respondentů uvádí, že mnoho dětí z jejich třídy si přeje, aby jejich práce byla lepší než práce spolužáků,
- 72 % respondentů uvádí, že některým dětem v jejich třídě je nepříjemné, když nemají tak dobré výsledky jako druzí žáci,
- 72 % respondentů uvádí, že některé děti z jejich třídy se vždycky snaží udělat svou práci lépe než ostatní,
- 66 % respondentů uvádí, že několik dětí v jejich třídě chce být pořád nejlepší.

Škola bez programu Zdravá škola

- 49 % respondentů uvádí, že v jejich třídě děti mezi sebou často soutěží, aby se dozvěděly, kdo je lepší,
- 65 % respondentů uvádí, že mnoho dětí z jejich třídy si přeje, aby jejich práce byla lepší než práce spolužáků,
- 74 % respondentů uvádí, že některým dětem v jejich třídě je nepříjemné, když nemají tak dobré výsledky jako druzí žáci,
- 74 % respondentů uvádí, že některé děti z jejich třídy se vždycky snaží udělat svou práci lépe než ostatní,
- 66 % respondentů uvádí, že několik dětí v jejich třídě chce být pořád nejlepší.

Neexistují rozdíly v míře soutěživosti ve třídách škol s programem Zdravá škola a ve třídách školy bez programu Zdravá škola.

Analýza jednotlivých položek dotazníku v oblasti **soudržnost třídy**:

Školy s programem Zdravá škola

- 50 % respondentů uvádí, že v jejich třídě je každý jejich kamarádem,
- 60 % respondentů uvádí, že některé děti v jejich třídě nejsou jejich kamarády,
- 31 % respondentů uvádí, že všechny děti v jejich třídě jsou jejich důvěrní přátelé,
- 60 % respondentů uvádí, že všechny děti se v jejich třídě dobře snášejí,
- 64 % respondentů uvádí, že děti z jejich třídy se mají mezi sebou rády jako přátelé.

Škola bez programu Zdravá škola

- 38 % respondentů uvádí, že v jejich třídě je každý jejich kamarádem,
- 71 % respondentů uvádí, že některé děti v jejich třídě nejsou jejich kamarády,
- 23 % respondentů uvádí, že všechny děti v jejich třídě jsou jejich důvěrní přátelé,
- 55 % respondentů uvádí, že všechny děti se v jejich třídě dobře snášejí,
- 59 % respondentů uvádí, že děti z jejich třídy se mají mezi sebou rády jako přátelé.

Děti ze škol s programem ŠPZ hodnotí oblast soudržnost třídy pozitivněji, přesto rozdíly mezi nimi nejsou příliš výrazné.

Neexistují rozdíly v soudržnosti žáků ve třídách škol s programem Zdravá škola a ve třídách školy bez programu Zdravá škola.

Analýza jednotlivých položek dotazníku v oblasti **obtížnost učení**:

Školy s programem Zdravá škola

- 24 % respondentů uvádí, že v jejich třídě je učení těžké, že mají moc práce,
- 88 % respondentů uvádí, že mnoho dětí z jejich třídy dokáže udělat svou školní práci bez cizí pomoci,
- 44 % respondentů uvádí, že v jejich třídě umějí dobře pracovat jen bystré děti,
- 38 % respondentů uvádí, že práce ve škole je namáhavá,
- 92 % respondentů uvádí, že většina dětí v naší třídě ví, jak má dělat svou práci, umí se učit.

Škola bez programu Zdravá škola

- 37 % respondentů uvádí, že v jejich třídě je učení těžké, že mají moc práce,
- 90 % respondentů uvádí, že mnoho dětí z jejich třídy dokáže udělat svou školní práci bez cizí pomoci,
- 50 % respondentů uvádí, že v jejich třídě umějí dobře pracovat jen bystré děti,
- 38 % respondentů uvádí, že práce ve škole je namáhavá,
- 90 % respondentů uvádí, že většina dětí v naší třídě ví, jak má dělat svou práci, umí se učit.

Neexistují rozdíly v míře obtížnosti učení ve třídách škol s programem Zdravá škola a ve třídách školy bez programu Zdravá škola.

Literatura:

- 1) HAVLÍNOVÁ, M.; VILDOVÁ, Z. *Škola podporující zdraví*. Praha: Státní zdravotní ústav, 1999. ISBN 80-7071-136-1.
- 2) CHRISTIAN, H. *Das Klassenklima fördern*. Berlin : Verlag Cornelsen, 2003. ISBN 3-589-21658-1.
- 3) KAŠPÁRKOVÁ, J. Studenti, učitelé, rodiče – aktéři školního klimatu. *Pedagogický výzkum: reflexe společenských potřeb a očekávání*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2005, s. 115-118. ISBN 80-244-1079-6.
- 4) KLUSÁK, M. Vědět, jak zacházet s klimatem ve třídě. In *Pedagogický výzkum a transformace české školy*. Sborník příspěvků z I. konference ČAPV. Praha : ČAPV a PdF UK, 1993, s. 62-67. ISBN 80-901670-0-4.
- 5) KOSOVIČ, B. Vedenie triedy – triedny manažment. *Naša škola*, 1998/1999, roč. 2, č. 8, s. 6-11. ISSN 1335-2559.
- 6) LAŠEK, J. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2001. ISBN 80-7041-088-4.
- 7) LAŠEK, J., ZEMANOVÁ, L. Životní spokojenost studentů a klima třídy střední školy. In *Socialia 2002 „K sociální analýze mládeže“*. Hradec Králové : Gaudeamus, 2002, s. 143-148. ISBN 80-7041-784-6.
- 8) LINKOVÁ, M. Preferované klima školní třídy a některé jeho determinanty. In *Výzkum školy a učitele : sborník příspěvků z X. konference ČAPV*. Praha : PdF UK, 2002, s. 44. ISBN 80-7290-089-7.
- 9) MEISTER, H. Schulklime, Klassenklime und Lehrstil. In KLAUER, K.J. (Hg.) *Handbuch der pädagogischen Diagnostik*. Düsseldorf : Schwann, 1978, s. 549-559.
- 10) PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 2. rozšíř. a přeprac. vydání. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1.
- 11) REISCH, R., SCHWARZ, G., PIETSCHMANN, H. aj. *Klassenklime – Klassengemeinschaft. Soziale Kompetenz erwerben und vermitteln*. Wien : öbvahpt Verlags GmbH & Co. KG, 2002. ISBN 3-209-03971-2.
- 12) STŘELEČEK, S. aj. *Kapitoly z teorie a metodiky výchovy I*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-61-3.
- 13) ZELINA, M. *Strategie a metody rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava : IRIS, 1996. ISBN 80-967013-4-7.